

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 1004

van **KATRIEN SCHRYVERS**

datum: 20 september 2023

aan **HILDE CREVITS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN,
VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

Eenzaamheid in Vlaanderen - Aanpak

Onderzoekers van de UGent, de UA en de Erasmus Universiteit Rotterdam stellen vast dat de eenzaamheid bij alleenwonende 65-plussers nergens in West-Europa zo hard is toegenomen als in ons land. Een op de drie Belgische ouderen die alleen wonen, geeft aan eenzamer te zijn dan voor de coronapandemie.

De Vlaamse Ouderenraad wijt de stijging aan het afbouwen van het aanbod van het openbaar vervoer en de daling van het aantal fysieke winkels en dienstverleningen. Ook heeft volgens de Ouderenraad het verenigingsleven zich niet helemaal hersteld na de coronacrisis.

De moeilijkheid in de aanpak van eenzaamheid is dat het een subjectief gegeven is en enerzijds betrekking kan hebben op het gebrek aan betekenisvolle sociale contacten, maar ook op het gebrek van zingeving en een doel in het leven. Volgens een andere studie is eenzaamheid zelfs heel schadelijk voor de gezondheid.

Vorige legislatuur keurden we een resolutie over het thema goed (Stuk 1850 (2018-2019)). Sinds 2021 is er het Vlaams eenzaamheidsplan, dat is opgebouwd rond drie pijlers, nl. de bewustwording vergroten, investeren in Zorgzame Buurten en het delen van goede praktijken. Een aantal acties uit dat plan werd al afgerond (nr. 3, 5, 8, 9 en 33) en heel wat andere zijn in uitvoering.

1. Hoe reageert de minister op de resultaten van de onderzoekers van onder meer de UGent met betrekking tot de stijging van het gevoel van eenzaamheid bij 65-plussers? Heeft de minister cijfers daaromtrent voor Vlaanderen of per provincie?
2. Achte de minister het aangewezen om, gezien de resultaten van deze studie, bijsturingen te doen aan het Vlaams eenzaamheidsplan?
3. Welke acties die specifiek gericht zijn op alleenstaande 65-plussers zijn momenteel in uitvoering?
4. Heeft de minister zicht op de evolutie van het eenzaamheidsgevoel bij andere leeftijdsgroepen of niet-alleenwonende ouderen?

HILDE CREVITS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

ANTWOORD

op vraag nr. 1004 van 20 september 2023

van **KATRIEN SCHRYVERS**

- 1-2. Ik heb kennis genomen van het onderzoek dat is uitgevoerd door dr. Katrijn Delaruelle van de Universiteit Gent samen met de collega's van de Universiteit Antwerpen en de Erasmus Universiteit Rotterdam. Het onderzoek richtte zich op alleenwonende 65-plussers omdat zij dubbel kwetsbaar zijn: ten eerste door hun leeftijd en ten tweede doordat ze alleen wonen. Ik heb het departement Zorg gevraagd om dit onderzoek nader te bestuderen en te bekijken welke acties we verder kunnen ondernemen.
3. Eenzaamheid komt voor in alle leeftijdscategorieën en op alle niveaus van de samenleving. Eenzaamheid kan zowel het gevolg zijn van persoonlijke gebeurtenissen als van omgevingsfactoren; denk maar aan de voorbije coronapandemie. Iedereen kan daardoor kwetsbaar worden en ieders situatie vraagt een andere manier om daarmee om te gaan.
- Dat betekent dat de acties in het eenzaamheidsplan zich richten op alle leeftijdscategorieën en alle bevolkingsgroepen van Vlaanderen en niet alleen op ouderen of jongeren.
- Liefst van al willen we eenzaamheid voorkomen. Door preventie versterk je de draagkracht van mensen, waardoor ze beter kunnen omgaan met tegenslagen en die kunnen overwinnen. Verder is het ook belangrijk om mensen te ondersteunen in het uitbouwen van een netwerk, hen te stimuleren om deel te nemen aan activiteiten, zoveel mogelijk drempels weg te nemen, etc. Met het Vlaamse beleid tegen eenzaamheid focus ik samen met mijn collega-ministers dan ook op sensibilisering, zorgzame buurten en goede praktijken voor een doelgerichte aanpak voor de hele Vlaamse bevolking.
- Acties die specifiek gericht zijn op alleenstaande 65-plussers zijn dan ook niet opgenomen in het eenzaamheidsplan. Wel willen we hen, samen met andere doelgroepen, bereiken door tal van acties waaronder: burgers (en dan zeker de oudere burgers) aanmoedigen om te blijven sporten in het belang van hun mentaal welzijn; inzetten op een 24-uurspermanentie, zeven op zeven, door Tele-Onthaal dat via vrijwilligers aan de telefoon of chat een luisterend oor biedt aan iedereen die worstelt met grote of kleine zorgen; naast in de ouderenzorg ook in de thuiszorg inzetten op digitale communicatie met cliënten en de mogelijkheid van digitale ondersteuning verder onderzoeken; ondersteunen van lokale besturen in hun aanpak van eenzaamheid, die vaak gericht is naar eenzame (alleenstaande) ouderen; aandacht hebben voor zorgzame buurten waarin men ook alleenstaande ouderen in de buurt tracht te bereiken, e.a.
4. Uit verscheidene onderzoeken blijkt dat de eenzaamheid in Vlaanderen vrij hoog is. Afhankelijk van de vraagstelling zegt zo'n 45 tot 59% zich soms, meestal of altijd eenzaam te voelen (Abdelhakim e.a. 2021¹, BZN 2021²). Deze cijfers zijn verzameld te midden de coronapandemie. Dat is niet onbelangrijk omdat zo'n 45% van de mensen inderdaad aangeeft zich vaker eenzaam te voelen dan voor de coronacrisis

¹ Resultaten Covid-19-Bevraging over gezondheid, welzijn en sociale contacten, A. Abdelhakim e.a., 2021, Statistiek Vlaanderen.

² Onderzoeksrapport Eenzaamheid, Bond Zonder Naam, 2021.

(Abdelhakim e.a. 2021). Globaal zien we in vergelijking met 2010 een betekenisvolle stijging van eenzaamheid (BZN, 2021).

Uit deze onderzoeken komt ook een andere vaststelling naar voor: de groep jongeren kent de sterkste stijging in eenzaamheid en heeft ook het meest last van deze gevoelens. Vooral de verschillen in emotionele eenzaamheid zijn hierbij opvallend (BZN, 2021). Of dit een blijvende trend is, zal toekomstig onderzoek moeten uitwijzen. Naast deze algemene stijging en de grotere toename van eenzaamheid bij jongeren, zagen ook volgende groepen hun eenzaamheidsgevoelens relatief meer toenemen tijdens de coronacrisis: vrouwen (meer dan mannen), personen die alleen of bij hun ouders wonen en midden- en hogeschoolden.

Eenzaamheid is dus niet gelijk verdeeld in de samenleving. Heylen (2011)³ onderscheidt risicofactoren in de levensloop (bijvoorbeeld verlieservaringen) en bepaalde persoonlijkheids- en achtergrondkenmerken. Ook tijdens de coronacrisis blijven een aantal belangrijke sociale ongelijkheden in eenzaamheid bestaan. Met name een zwakke financiële situatie en gezondheidsproblemen gaan samen met een opvallend hoger risico op sterke gevoelens van eenzaamheid (BZN, 2021).

Dit betekent dat de kwetsbaarheid van mensen blijvend onze volle aandacht moet hebben in de strijd tegen eenzaamheid.

³ Oud en eenzaam? Een studie naar de risicofactoren voor sociale en emotionele eenzaamheid bij ouderen, L. Heylen, 2011, Universiteit Antwerpen.